

УДК 342.3-5

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК УМОВА ІСНУВАННЯ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Олена БОРИСЛАВСЬКА,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права
Львівського національного університету імені Івана Франка

SUMMARY

The article analyzes independence of the judiciary as one of the conditions of the constitutionalism existence in Ukraine. It is proved that the judiciary is an essential element of the constitutional system of government entrusted with the important function of protecting the rights and freedoms of man and citizen, rights and interests of entities, as well as control over the legality and constitutionality of state authorities and thus guaranteeing a system of separation of state power in general. In the end, through the work of the judiciary a balance between freedoms and human rights, public interest and obligations of the state is provided. To carry out these functions judiciary is to be independent. Based on the analysis of international legal standards of judicial independence the content and scope of such independence and its guarantee in pursuing constitutional reform of justice in Ukraine has been concluded.

Key words: independence of the judiciary, constitutionalism, judicial reform, judicial immunity.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу незалежності судової влади як однієї з умов існування конституціоналізму в Україні. Доводиться, що судова влада є важливим елементом конституційної системи правління, на яку покладено важливі функції захисту прав і свобод людини й громадянина, прав та інтересів юридичних осіб, а також здійснення контролю за законністю й конституційністю діяльності органів державної влади, а отже, у гарантуванні системи поділу державної влади загалом. У кінцевому підсумку через діяльність судової влади забезпечується баланс між свободами та правами людини, інтересами суспільства й обов'язками держави. Виконувати ці функції судова влада може лише володіючи незалежністю. У результаті аналізу міжнародно-правових стандартів незалежності суду робиться висновок про зміст і обсяг такої незалежності, а також її гарантування під час проведення конституційної реформи у сфері правосуддя в Україні.

Ключові слова: незалежність судової влади, конституціоналізм, судова реформа, суддівська недоторканність.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні існує гострий суспільний запит на реформування судової влади, зумовлений низкою причин, головною із яких є недовіра суспільства до судових органів. Суспільство прагне справедливості й вимагає від державної влади діяльності згідно з принципом верховенства права. На жаль, доводиться констатувати, що суспільні очікування та правові реалії не збігаються, необхідні реформи проводяться досить повільно, а в їхню основу часом кладуться хибні уявлення про конституційно-правові явища. Так, деякі загальноприйняті в демократичному світі інститути в пострадянських реаліях інтерпретуються й застосовуються в зовсім інший спосіб. Узяти для прикладу хоча б інститут недоторканності, який часто сприймається як безкарність, можливість діяти всупереч праву, а не на його захист, тоді як за умови нормального функціонування конституційної системи він є елементом публічно-правового статусу особи, що має на меті її незалежну та неупереджену діяльність на захист прав людини й цінностей демократії.

Актуальність теми. Реформа судової влади – досить чутлива проблема, адже, по-перше, вона проводиться в час безперервного функціонування останньої, діяльності щодо вирішення конфліктів, захисту прав, свобод та інтересів осіб; по-друге, може розглядатися як зазіхання на незалежність судової влади [1]. Вирішення цих проблем потребує методологічної визначеності в проведенні реформ, чистоти в розумінні завдань, функцій і відповідного їм статусу органів та посадових осіб державної влади. На наше переконання, функцію такої методології має виконувати конституціоналізм, основні засади якого відображено в першому розділі Української Конституції.

Проблемам функціонування судової гілки влади, її незалежності присвячено низку праць українських учених-

правознавців. Проте незалежність судової влади як елемент і водночас умова функціонування конституціоналізму ще не розглядалися.

Метою статті є аналіз незалежності судової влади як умови існування конституціоналізму, її змісту й обсягу, виходячи із міжнародно-правових стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конституціоналізм у сучасному світі є способом і водночас формою буття демократичної держави, основаною на ідеалах ліберальної (конституційної) демократії: поваги до людської гідності, індивідуальної свободи, гарантованості прав людини, верховенства права, народовладдя. У сучасному світі немає іншого способу гарантування демократії, аніж її наповнення конституційним змістом. Конституціоналізм несе в собі сукупність принципів, а також інститутів і механізмів, що покликані забезпечити правову обмеженість державної влади, недопущення державного свавілля. Отже, саме конституціоналізм є гарантією та водночас механізмом функціонування демократії.

Доктрина конституціоналізму, вихідні засади якої відображено в чинній Конституції України, передбачає існування в державі конституційної системи правління, що є системою суб'єктів, інститутів, форм, засобів і методів правління, основаних на ідеях свободи, верховенства права, демократії та обмеженого правління. Інституційною гарантією функціонування такої системи є принцип поділу державної влади на гілки, кожна з яких відповідальна за виконання відмінних функцій і «забезпечує рівність і справедливість у владних діях» [2, с. 11]. Невід'ємним та обов'язковим елементом цієї системи є незалежна судова влада, призначення якої полягає не тільки в захисті прав і свобод людини й громадянина, прав та інтересів юридичних осіб, а й у здійсненні контролю за законністю й

конституційністю діяльності органів державної влади (законодавчої, виконавчої, контрольно-наглядових, правоохоронних та інших органів), а отже, у гарантуванні системи поділу державної влади загалом. У кінцевому підсумку через діяльність судової влади забезпечується баланс між свободами та правами людини, інтересами суспільства й обов'язками держави.

Варто зауважити, що роль судової влади в конституційних державах неоднакова. Так, в умовах англосаксонської системи права суди, окрім правозахисної, правоінтерпретаційної, виконують також правотворчу функцію (що є характерною рисою американської та англійської моделей конституціоналізму). У європейській (континентальній) моделі конституціоналізму роль судової влади зводиться до такого: по-перше, гарантування й захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина, що є фактором обмеження передусім виконавчої влади; по-друге, скасування незаконних актів органів виконавчої влади; по-третє, захист від можливого свавілля правоохоронних органів; по-четверте, визнання законів неконституційними (якщо конституційна юрисдикція перебуває в системі судової влади), забезпечення непорушності конституційних норм щодо гарантування прав і свобод людини та громадянина, поділу влади.

Ефективне виконання судовою владою її функцій можливе лише за умови її незалежності, що є характерною відмінною рисою саме судової влади. Більше того, виходячи з доктрини конституціоналізму, суди повинні бути повністю незалежні від органів законодавчої влади, діяти не як інструменти обраного більшістю законодавчого органу, а як слуги конституційного ладу загалом [2, с. 11–12]. Незалежність судової гілки влади забезпечується, по-перше, відокремленістю її в системі поділу державної влади; по-друге, неможливістю інших гілок державної влади впливати на рішення судів або скасовувати їх; по-третє, гарантіями незалежності суддів.

Роль незалежності судової влади в захисті прав людини й функціонуванні демократії відображена в численних міжнародно-правових актах, що встановлюють міжнародні стандарти незалежності судової влади. На рівні ООН затверджено Основні принципи незалежності судових органів [3], серед яких, зокрема, закріплено обов'язок усіх державних та інших установ шанувати незалежність судових органів і дотримуватися її.

У Монреальській універсальній декларації про незалежність правосуддя зазначено, що судді як особи є вільними й зобов'язані приймати безсторонні рішення згідно з власною оцінкою фактів і знанням права, без будь-яких обмежень, впливів, спонук, примусів, загроз або втручання, прямих або непрямих, із будь-якого боку і з будь-яких причин. У процесі прийняття рішень судді є незалежними від своїх колег по суду та вищих посадових осіб. Судді є незалежними від виконавчих і законодавчих органів держави [4].

У Бангалорських принципах поведінки суддів зазначається, що незалежність судових органів є передумовою забезпечення правопорядку й основною гарантією справедливого вирішення справи в суді. Суддя повинен здійснювати свою судову функцію незалежно, виходячи виключно з оцінки фактів, відповідно до свідомого розуміння права, незалежно від стороннього впливу, спонукання, тиску, загроз чи втручання, прямого чи опосередкованого, що здійснюється з будь-якого боку та з будь-якою метою [5].

Визначальну роль для організації судової влади в межах європейської моделі конституціоналізму мають стандарти незалежності судової влади, розроблені на рівні Ради Європи. Європейська хартія про закон про статус суддів визначила основні принципи таких законів, які

покликані «забезпечити компетентність, незалежність і неупередженість, на які правомірно розраховує кожна людина при зверненні до суду і до судді за захистом своїх прав» і не можуть «вносити зміни, які спрямовані на зниження рівня гарантій, що уже досягнуті у відповідних державах» [6].

У Рекомендації Комітету Ради міністрів РЄ урядом держав-членів № 94 (12) рекомендовано вжити всіх необхідних заходів, щоб піднести роль як кожного окремого судді, так і всього суддівського корпусу загалом, зміцнити їхню незалежність і дієвість. Зокрема, виконавча й законодавча влади повинні забезпечити, щоб судді були незалежними та щоб не вживались заходи, які можуть поставити під загрозу незалежність суддів [7].

У рекомендації Комітету міністрів Ради Європи щодо суддів зазначено, що метою забезпечення незалежності судової влади, відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, є гарантування кожній особі основоположного права на розгляд справи справедливим судом лише на законній підставі й без будь-якого стороннього впливу. Крім того, зазначається, що незалежність суддів гарантується незалежністю судової влади загалом, що є основним принципом верховенства права [8].

Незалежність судів є прерогативою чи привілеєм, що надається не на користь власних інтересів суддів, а на користь забезпечення верховенства права та в інтересах тих осіб, котрі покладають надію на правосуддя. Незалежність має бути як щодо суспільства загалом, так і щодо конкретних сторін у будь-якій справі, у якій судді повинні винести своє рішення [9]. У документах Ради Європи виокремлюють внутрішню та зовнішню незалежність суддів. Внутрішня полягає в незалежності кожного судді під час здійснення ним функцій правосуддя. У процесі прийняття рішень судді мають бути неупередженими, а ієрархічна організація судової влади не повинна підірвати їхньої незалежності.

Зовнішня незалежність суддів пов'язана із взаємовідносинами всередині системи державної влади, а також із відносинами судової влади й суспільства. Велике значення в забезпеченні зовнішньої незалежності судової влади має ставлення до неї з боку органів законодавчої та виконавчої влади. У п. 17 Рекомендації Ради Європи щодо суддів указано, що, коментуючи рішення суддів, виконавча та законодавча влада мають уникати критики, яка може підірвати незалежність судової влади або довіру суспільства до неї; їм також варто уникати дій, що можуть поставити під сумнів їхнє бажання виконувати рішення суддів, за винятком випадків, коли вони мають намір подати апеляцію [10]. З іншого боку, судді не можуть ефективно здійснювати правосуддя без довіри суспільства, адже вони є його частиною й служать йому. Відтак вони повинні підтримувати зв'язок із суспільством, бути обізнаними щодо очікувань громадськості від судової системи та скарг на її функціонування.

Якщо внутрішній аспект незалежності суддів в Україні загалом забезпечений, то положення Рекомендацій щодо зовнішньої незалежності є вкрай актуальними для сучасної України, де судова влада користується низьким рівнем довіри суспільства. Очевидно, певною мірою він зумовлений діяльністю судів, хоча у відповідних соціологічних дослідженнях, як правило, ураховуються думки всіх громадян, а не лише тих, які мали досвід взаємодії із судами, а рівень довіри з боку останніх є на порядок вищим, порівняно з тими громадянами, які ніколи не мали дотичності до судів. Водночас в Україні виникла своєрідна традиція всі прорахунки, невдачі в реформах і функціонуванні державного механізму «списувати» саме

на судову владу. При цьому народні депутати та посадові особи виконавчої влади в засобах масової інформації не тільки критикують рішення судів (часто не маючи при цьому необхідної освіти й знань), а й публічно називають судову владу «продажною», «корумпованою», використовують відвертий тиск по конкретних справах і навіть публічні погрози. Такі дії є неприпустимими, натомість українською необхідною є активна та системна боротьба з корупцією в судовій владі, на яку й мають бути спрямовані максимальні зусилля законодавчих, виконавчих, а також правоохоронних органів. Натомість довіра суспільства до судової влади підтримується діями представників законодавчої та виконавчої влади, які, орієнтуючись на короткострокові політичні цілі, не усвідомлюють можливих негативних для України наслідків або нехтують ними.

Що стосується формального боку цього питання, то в Україні на конституційному рівні закріплено принцип незалежності й недоторканності судів (ч. 1 ст. 126). Конституційний Суд України розтлумачив, що незалежність судів є невід'ємною складовою їхнього статусу, конституційним принципом організації та функціонування судів і професійної діяльності судів. Незалежність судів полягає передусім у їхній самостійності, непов'язаності під час здійснення правосуддя будь-якими обставинами й іншою, крім закону, волею [11].

Із незалежністю судів тісно пов'язана їхня недоторканність. У Монреальській універсальній декларації про незалежність правосуддя вказано, що судді мають бути захищені від судових позовів проти них за виконання своїх функцій чи упущення в роботі, не можуть бути звинувачені чи затримані без дозволу уповноваженого органу судової влади [4]. Тим не менше, в Україні була спроба звести необхідну реформу правосуддя до ліквідації інституту суддівського імунітету. Ідеться про законопроект про скасування депутатської та суддівської недоторканності № 1776, що був попередньо схвалений Верховною Радою України і стосовно якого дано висновок Конституційного Суду про його відповідність вимогам ст. ст. 157, 158 Конституції України, який, на нашу думку, суттєво порушує стандарти незалежності судів.

Варто зауважити, що Конституційний Суд України (далі – КСУ) суддівську недоторканність розглядає саме як складову та гарантію незалежності судів, призначенням якої є забезпечення здійснення правосуддя. Недоторканність судів – один із елементів їхнього статусу, вона не є особистим привілеєм, а має публічно-правове призначення – забезпечити здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом. Природа суддівської недоторканності випливає із призначення судової влади, що полягає передусім у захисті прав і свобод людини й громадянина, прав та інтересів юридичних осіб і безпосередньо пов'язана з конституційним правом на судовий захист.

Подібний зв'язок між суддівським імунітетом і реалізацією конституційного права на захист відображено в актах КСУ. У висновку КСУ щодо відповідності вимогам ст. ст. 157, 158 законопроекту про внесення змін до Конституції щодо недоторканності, якими пропонувалося фактично вилучити з Конституції України норми про недоторканність судів, такі положення було визнано такими, що передбачають обмеження прав і свобод людини та громадянина, а тому не відповідають вимогам частини 1 статті 157 Конституції України [12].

У рішенні КСУ № 19-рп/2004 (справа про незалежність судів як складову їхнього статусу) зниження рівня гарантій незалежності судів безпосередньо пов'язується з обмеженням права громадян на судовий захист. КСУ зазначає, що, згідно з положенням ч. 2 ст. 22 Конституції

України, конституційні права і свободи гарантуються й не можуть бути скасовані, що стосується і визначеного ст. 55 Конституції України права на судовий захист. На думку КСУ, зниження рівня гарантій незалежності судів опосередковано може призвести до обмеження можливостей реалізації права на судовий захист [13].

Отже, порядок притягнення судів до відповідальності безпосередньо пов'язаний із гарантуванням незалежності судів. На цьому акцентує й Венеційська комісія, зокрема у висновку № 401/2006 (CDL-AD(2007)003) наполягає на необхідності передання повноважень щодо позбавлення суддівського імунітету від парламенту до суду (п. 12) [14]. Про потребу запровадження норми щодо зняття імунітету судів «дійсно незалежним органом судової влади, а не Верховною Радою» йдеться й у висновку Венеційської комісії № 639/2011 CDL-AD(2011)033 (п. 79), у ньому ж черговий раз наголошено на необхідності внесення змін до Конституції України щодо складу Вищої ради юстиції, яка повинна передбачати, що більшістю або принаймні значною частиною її членів повинні бути судді, обрані своїми колегами [15].

Ця позиція Венеційської комісії дублюється й у висновку № 747/2013 CDL-D(2013)034, де зазначено: «Вища рада юстиції більше підходить для прийняття такого рішення» [16, п. 25]. При цьому варто наголосити, що в аналізованому в цьому висновку проекті закону про внесення змін до Конституції щодо посилення незалежності судів пропонувалося докорінно змінити склад і порядок формування Вищої ради юстиції (15 членів, 10 із яких мали призначатися з'їздом судів, по 2 члени мали призначити з'їзд адвокатів і академія судів та голова Верховного Суду України мав бути її членом *ex officio*). Тобто, право зняття суддівського імунітету планувалося передати політично незалежному органу.

Потрібно згадати ще одну спробу передати повноваження щодо надання згоди на затримання чи арешт судді Вищій раді юстиції за поданням Вищої кваліфікаційної комісії судів України (законопроект № 2522а). Водночас цей законопроект також передбачав зміни у складі й порядку формування Вищої ради юстиції: вона мала складатися із двадцяти членів, із яких дванадцять членів серед судів мали призначатися з'їздом судів України, по два члени мали призначити з'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів і наукових установ; за посадою до неї мали входити Голови Конституційного Суду України, Верховного Суду України, Ради судів України, а також Генеральний прокурор України. Щоправда, Генеральний прокурор України був позбавлений права участі в голосуванні під час прийняття Вищою радою юстиції рішень стосовно судів (ч. ч. 3, 4, 5 ст. 131 у редакції законопроекту № 2522а).

У своєму висновку щодо цього законопроекту КСУ з урахуванням таких змін у статусі Вищої ради юстиції дійшов висновку, що передання повноважень із надання згоди на затримання чи арешт судді Вищій раді юстиції не суперечить вимогам ст. 157 Конституції України: «... Вища рада юстиції є незалежним конституційним органом, відповідальним за формування високопрофесійного суддівського корпусу. Змінами до статті 131 Конституції України пропонується, що до складу Вищої ради юстиції входять переважно судді. Рішення Вищої ради юстиції приймаються колегіально шляхом голосування. Таким чином, питання формування суддівського корпусу, переведення та просування по службі судів фактично вирішуватимуться судовою гілкою влади, що гарантуватиме їй незалежність від інших державних органів» [17, п. 3.3].

Натомість чинна Конституція України передбачає зовсім інший склад і порядок формування Вищої ради

юстиції, що може викликати сумніви в її політичній незалежності й неупередженості (на чому не раз наголошувала Венеційська комісія у вищезгаданих висновках). Крім того, що до складу Вищої ради юстиції входять по три представники парламенту, Президента й за посадою Міністр юстиції (7 членів із 20), три її члени є представниками прокуратури – органу, який за чинним законодавством уповноважений здійснювати досудове розслідування (до початку діяльності державного бюро розслідувань, але не пізніше ніж за 5 років після набрання чинності Кримінальним кодексом України, тобто до 20.11.2017 р.), нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, і підтримувати державне обвинувачення в суді. Отже, щодо злочинів, учинених судьями, прокуратура братиме участь у всіх основних етапах кримінального провадження й, крім того, у прийнятті рішення органом, який надаватиме згоду на затримання судді чи застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Ураховуючи це, можемо констатувати, що висновок КСУ щодо законопроекту № 1776 дещо відрізняється як від позицій Венеційської комісії, так і від попередніх позицій самого КСУ. Адже згаданий законопроект не пропонує жодних змін у складі та порядку формування Вищої ради юстиції з метою забезпечення її незалежності, а відтак надання такому органу права приймати рішення про позбавлення судді недоторканності порушить конституційний принцип незалежності суддів, що, своєю чергою, може призвести до обмеження можливостей реалізації конституційного права на судовий захист.

Водночас передбачений законопроектом обсяг суддівського імунітету відповідає загальноєвропейським підходам. Так, Венеційська комісія не раз наголошувала на необхідності обмеження суддівського імунітету до функціонального. Аналізуючи законопроект про судоустрій і статус суддів, який передбачав досить широкий суддівський імунітет із поширенням на житло, службові приміщення судді, засоби транспорту й зв'язку, кореспонденцію, майно та документи, вона рекомендувала запровадити обмежений функціональний імунітет суддів, що має охоплювати захист від арешту, тримання під вартою й інших кримінальних процедур, які втручаються в роботу суду, має виключати кримінальну відповідальність за ненавмисні помилки, допущені під час відправлення правосуддя [14]. Комісія також наголошувала на неприпустимості надання судді недоторканності й у таких серйозних питаннях, як неухвалення рішення загалом або такі вияви неналежної поведінки, як, наприклад, винесення рішення наслідок вимагання, пропонування чи отримання хабара [18].

Оптимальне врегулювання матеріального та процесуального елементів суддівської недоторканності пропонується законопроектом про внесення змін до Конституції, розробленим Конституційною Комісією. Зміст суддівського імунітету в ньому зведено до функціонального й передбачено, що без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після скоєння тяжкого або особливо тяжкого злочину. Крім того, суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судові рішення, за винятком скоєння злочину або вчинення дисциплінарного проступку (ч. ч. 3, 4 ст. 126).

Законопроект передбачає, що Вища рада правосуддя складається з двадцяти одного члена, з яких десятьох – обирає з'їзд суддів України серед суддів чи суддів у відставці; двох – призначає Президент України; двох – обирає Верховна Рада України; двох – обирає

з'їзд адвокатів України; двох – обирає всеукраїнська конференція прокурорів; двох – обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів і наукових установ серед науковців-правників. Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою. Отже, більшість членів цього органу, який прийматиме основні рішення, пов'язані з кар'єрою судді, становитимуть судді, що відповідає європейським стандартам незалежності судової влади.

Крім вирішення питання про суддівський імунітет, у цьому законопроекті передбачено низку суттєвих змін, що в комплексі можуть забезпечити реформу правосуддя, спрямовану на доступ до правосуддя й забезпечення незалежності судової влади. Так, у ньому суттєво змінено повноваження та коло вищих органів державної влади, що приймають рішення у сфері судоустрою й кар'єри судді. Повноваження щодо утворення судів передано від Президента України Верховній Раді України, яка вирішуватиме такі питання шляхом прийняття закону, проект якого вноситься Главою держави (на пропозицію Вищої ради правосуддя). Крім того, змінено порядок призначення суддів (Президентом за поданням Вищої ради правосуддя), передбачено розширений перелік підстав для звільнення судді тощо. Венеційська комісія загалом позитивно оцінила цей законопроект, однак висловила стосовно нього низку зауважень, зокрема щодо конкретизації положень про звільнення суддів, а також їх переведення з тим, щоб усунути політичний вплив на ці процеси [19].

Висновки. Отже, незалежність судової влади – це її обов'язкова риса в умовах функціонування конституційної держави. Виконання покладених на неї функцій щодо захисту прав і свобод людини й громадянина, прав та інтересів юридичних осіб, здійснення контролю за законністю й конституційністю діяльності органів державної влади, гарантування системи поділу державної влади загалом неможливі в разі політичного чи іншого тиску на суддів.

Виходячи зі змісту міжнародно-правових стандартів, має бути забезпечено внутрішню та зовнішню незалежність суддів. Якщо внутрішня незалежність, яка полягає в незалежності кожного судді під час здійснення ним функцій правосуддя й забезпечується відповідною ієрархічною організацією судової влади та внутрішньою організацією роботи суду, загалом в Україні забезпечена, то із зовнішньою складовою є низка серйозних проблем. Вони пов'язані з політичним впливом на судову владу загалом, а також із тиском на суддів під час розгляду конкретних справ з боку народних депутатів, представників виконавчої влади, що часто супроводжується публічними зневажливими висловлюваннями на адресу суду й у результаті призводить до зниження довіри до судової влади. Жодна реформа правосуддя не досягне своїх цілей щодо гарантування права громадян на справедливий суд, якщо авторитет суду буде підірваний необґрунтованими публічними звинуваченнями, фактичним втручанням законодавчої та виконавчої влади в його діяльність, тиском на суддів з метою прийняття тих чи інших рішень, у тому числі й шляхом порушення проти них кримінальних справ. Вирішення цієї проблеми видається можливим шляхом посилення юридичної відповідальності за публічні образи, зневажливе ставлення до суду та суддів, водночас запровадження дієвих механізмів дисциплінарної відповідальності суддів у разі вчинення ними відповідних порушень.

Реформа правосуддя не може зводитися до питань суддівського імунітету, як це вбачається із законопроекту № 1776, а має передбачати комплекс заходів щодо забезпечення права на доступ до правосуддя, на розгляд справи незалежним і неупередженим судом. Позитивом згаданого проекту є обмеження суддівської недоторканності й зведення її

до функціональної. Проте передбачена ним процедура надання згоди на притягнення суддів до відповідальності не відповідає європейським стандартам незалежності судів.

Законопроект про внесення змін до Конституції України з питань правосуддя, розроблений Конституційною Комісією, загалом відповідає міжнародно-правовим стандартам незалежності судової влади, хоча не вирішує всіх проблем функціонування судової влади в Україні.

Список використаної літератури:

1. Звернення Ради суддів України щодо незалежності суддів від незаконного втручання з боку правоохоронних органів від 21 червня 2013 року № 27 // Закон і бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/print/33959-zvernennya_rsu_schodo_nezalezhnosti_suddiv_vid_vtruchannya_p.html.
2. Аллан Т.Р.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права / Т.Р.С. Аллан ; пер. Р. Семків. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 11.
3. Основні принципи незалежності судових органів (Генеральна Асамблея ООН, 29 листопада 1985 р., 13 грудня 1985 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_201.
4. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя (Перша світова конференція щодо незалежності правосуддя, Монреаль, 1983 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/article/d5.htm>.
5. Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/bangal_princ.pdf.
6. Європейська хартія про закон про статус суддів, прийнята Радою Європи, Лісабон, 10 липня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_236.
7. Рекомендація № R (94) 12 Комітету міністрів державам-членам з незалежності, ефективності та ролі суддів, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 5180-му засіданні заступників міністрів 13 жовтня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_323.
8. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1098-му засіданні заступників міністрів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_a38.
9. Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів 01 січня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a52.
10. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1098-му засіданні заступників міністрів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_a38.
11. Рішення КСУ № 19-рп/2004 (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04>.
12. Висновок КСУ № 1-в/2012 від 10 липня 2012 р. (справа про внесення змін до статей 80, 105, 126, 149 Конституції України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-12>.
13. Рішення КСУ № 19-рп/2004 (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04>.
14. Висновок Венеційської комісії № 401/2006 (CDL-AD(2007)003) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2007\)003-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2007)003-ukr).
15. Висновок Венеційської комісії № 639/2011 CDL-AD(2011)033 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2011\)033-e.aspx](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2011)033-e.aspx).
16. Висновок Венеційської комісії № 747/2013 CDL-D(2013)034 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2013\)034-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2013)034-e).
17. Висновок Конституційного Суду України № 2-в/2013 (щодо посилення гарантій незалежності суддів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-13>.
18. Висновок Венеційської комісії № 588/2010 (CDL-AD(2010)026) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2010\)026-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2010)026-e).
19. Висновок Венеційської комісії № 803/2015 CDL-AD(2015)027 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2015\)027-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2015)027-e).